

Natuurlijk afkalven, meer dan een bekkenmaat

In het proces naar vaker natuurlijk afkalven op een bedrijf zijn bekkenmaten en de bijhorende fokwaarden een belangrijk selectie criterium. Maar er zijn meer factoren, aldus drie vleesveehouders die het pad al langer hebben betreden. Zij getuigen over hun ervaringen, de kansen en de valkuilen.

TEKST WIM VEULEMANS

Wouter Kamp is bedrijfsleider Agro op een zorgboerderij in Enschede. De zorgboerderij is de hoofdzaak en de dieren zijn er ten behoeve van de zorg. 'De honderd stuks vee stammen van origine af van dubbeldoelkoeien met grotendeels mrij- en hf-bloedvoering. Deze veestapel werd in de eerste jaren ingekruist met een verbeterd roodbonte dekstier en daarna met een Belgisch witblauwe dekstier. Omdat het dubbeldoeldieren waren, kalfden deze vanaf het begin meestal probleemloos op een natuurlijke manier', opent Kamp. Toen de dieren op het bedrijf steeds zuiverder en ook luxer werden, nam het aantal keizersneden ook toe. 'Het maxi-

mum heeft gelegen op bijna 80 procent keizersneden, maar op dit moment is het grootste deel van de veestapel zuiver en zitten we op 40 à 50 procent natuurlijke geboorten', verduidelijkt Kamp.

Geleidelijke kennismaking

Bij Teun Voets was de eerste natuurlijke geboorte eerder toeval. Voets, ook actief in de vee- en vleeshandel, heeft een 35-tal verbeterd roodbonten lopen in Helvoirt. 'Zeven jaar geleden had ik vier dikbillen staan bij een melkveehouder. De eerste drie kalfden met keizersnede, bij de vierde liet de melkveehouder me plots weten dat de koe zelf gekalfd had.

Teun Voets:

‘Belangrijk is ook dat je durft te wachten en de natuur zijn werk laat doen’

Het was een smal, gerekt kalf, maar het groeide super uit. En dat fascineerde me enorm.’

Voets ging zich verdiepen in fokkerij en de selectie richting natuurlijk afkalven. ‘Ik ben op zoek gegaan naar de ideale verbeterdoodbontstier. Het eerste jaar en met weinig ervaring had ik drie natuurlijke geboorten op zeven’, geeft Voets aan, die momenteel 60 procent natuurlijke geboorten op zijn bedrijf haalt.

In 2013 kwamen de eerste drie kalfjes van het Belgisch-witblauw- en verbeterdoodbontras in de stallen van Jandlis, Jack en Lisette Renken in Dronten terecht. Op het bedrijf zijn momenteel 40 dikbillen uit beide rassen gehuisvest. ‘Wij zijn gestart met het natuurlijk afkalven met de komst van Bergje,’ vertelt Lisette Renken. ‘Een enorme verbeterd roodbonte. Bij haar eerste eigenaar heeft zij een keizersnede gehad. Maar daarna heeft ze bij ons nog vijf keer natuurlijk gekalvd.’ Bergje bleek toen na de eerste bekkenmetingen op het bedrijf een prima bekkenmaat te hebben om natuurlijk afkalven mogelijk te maken.

De oorsprong van het natuurlijk afkalven op het vleesveebedrijf in Enschede was ook voor Wouter Kamp een vrij natuurlijk proces. In de regio waar het bedrijf gelegen is, zitten veel melkvee- en een paar vleesveebedrijven met vooral rassen die zelf kalven. De prijs van een keizersnede is er hoger dan bijvoorbeeld in België en de ervaring met keizersnedes eerder beperkt. ‘Onze dieren-

artsen hebben daarentegen meer ervaring met natuurlijke geboorten’, vertelt Kamp.

Rust en ruimte bij het kalven

Om natuurlijk afkalven op een eigen vleesveebedrijf te introduceren is voor Kamp vooral de juiste eigen motivatie belangrijk. ‘Zolang je hier niet voor openstaat en er sceptisch naar blijft kijken, wat ik op dit moment nog wel best kan begrijpen, wordt het al lastig om meer natuurlijk geboorten te realiseren,’ geeft Kamp aan. ‘Je bent ook niet tegen keizersnedes als je op het eigen bedrijf selecteert op natuurlijk afkalven’, meent Voets. ‘Beide vullen elkaar aan.’

Het gezin Renken besprak hun deelname aan Bewust Natuurlijk Luxe (BNL) en de bijhorende keuze ook met hun vaste veearts Elena Groot van DierGezondheidsCentrum Boven-Veluwe. ‘Deze praktijk stond al van begin af aan positief in het BNL-verhaal en denkt graag en actief met ons mee’, vertelt Lisette. Zij wijst ook op de belangrijke rol van de dierenarts in het gehele proces. ‘Als een koe gaat kalven, wordt er steeds beoordeeld of het een natuurlijke bevalling of een keizersnede gaat worden’, verduidelijkt Renken. ‘Factoren als bekkenmaat zijn belangrijk, maar ook niet de enige factor die bepalend is. Er is ook de stierkeuze, hoe voorgaande afkalvingen zijn verlopen en uiteraard neemt de dierenarts de bekkenmaat. Want ontsluiting, verweken van de bekkenbanden

Voor Teun Voets zijn rust en ruimte in de stal voor een kalvende koe essentieel

én formaat en positie van het kalf spelen ook een rol of het wel of geen natuurlijk afkalven kan worden.’
 Alle vleesveehouders geven ook aan dat het belangrijk is dat de kalvende koe tijd heeft om te persen, maar ook rust in de stal en ruimte om te bewegen en vooral dat het zo comfortabel mogelijk voor de koe moet zijn. ‘Een kalvende koe heeft ruimte nodig’, vertelt Voets. ‘Je ziet ze opstaan, weer gaan liggen. En weer recht, op die manier maakt ze zich klaar. Belangrijk is dat de koe wil persen en dat ze daar de tijd dus voor krijgt.’

Bij Wouter Kamp krijgt elk dier de kans om natuurlijk te kalven, soms ook de dieren met een kleiner bekken

Fijne, lichte kalveren

Ongeacht het ras waarmee gewerkt wordt, geven alle drie de vleesveehouders steeds dezelfde selectiecriteria weer: een korte drachtduur, licht geboortegewicht en een minimale conformatie bij de geboorte. ‘Het is wel

belangrijk dat de kalveren daarna veel groei­kracht hebben om voldoende te ontwikkelen’, stelt Kamp. ‘De fijnheid van bot is ook belangrijk’, voegt Voets toe. ‘Spiere­ren geven mee, maar een bot niet. Ik heb ook graag vitale en slimme kalveren, die zijn weerbaarder.’ Voor Voets kan men ook aan de buitenkant al zien of een koe makkelijker natuurlijk kalft. ‘Een iets hogere staartinplanting en een iets hellend kruis zie ik graag, dat kalft makkelijker, is mijn ervaring.’

Bij het natuurlijk afkalven worden de koeien natuurlijk niet aan hun lot overgelaten. Bij Kamp staan de hoog­drachtige dieren samen in een groep en wordt elke avond de lichaamstemperatuur opgenomen. ‘Wanneer de tem­peratuur van het dier zakt, zetten we het in de afkalfstal, direct naast het groepshok. Zo houdt het dus contact met de rest van het koppel. Vanaf dat moment kunnen we de koe ook met de camera op afstand in de gaten houden.’ Bij twijfel voelen Kamp en Voets de dieren wel op, en ook het contact met de dierenarts is er om indien nodig bij­stand te verlenen. In het begeleiden van het kalven ge­bruiken ze geen externe hulpmiddelen. ‘Het is veel beter om gewoon touwtjes te gebruiken’, meent Voets. ‘Op die manier hou je ook controle op koe en kalf en de kracht die er gebruikt wordt. Belangrijk is ook dat je durft te wachten en de natuur zijn werk laat doen.’ Voor Voets betekent dat dat de banden goed kunnen inzakken, de kling goed los wordt en de weeën vlot opwerken. ‘Als we gaan helpen, proberen we altijd eerst te kijken of er voldoende ruimte is’, licht Kamp toe. ‘Dit doen we door het kalf door één persoon aan te laten trekken en dan voelen we of er bij de schouder voldoende ruimte is. Als dit het geval is, kiezen wij ervoor om de koe neer te leggen, omdat er naar ons idee dan iets meer ruimte ontstaat. We trekken dan de kop van het kalf buiten de koe en vanaf dat moment proberen we ook het kalf een kwartslag te draaien, zodat de breedte van het kalf in de hoogte van het bekken komt.’

Meer dan alleen bekkenmaten

Alle drie de vleesveebedrijven zijn deelnemer aan het programma bekkenmaten meten in BNL om een beter inzicht te krijgen in hoe ruim de bekkens van de dieren zijn. Op basis van alle metingen komen ook de fokwaar­den voor bekkenmaten beschikbaar voor Belgisch wit­blauw en verbeterd roodbont. Deelnemende vleesveehou­ders ontvangen deze via een bedrijfs­overzicht voor de koeien, voor stieren staan ze vermeld op de BNL-website. Toch is voor Kamp de bekkenmaat niet geheel leidend voor een natuurlijke geboorte. ‘Elk dier krijgt bij ons de kans en zo zijn er ook dieren met een kleiner bekken die toch natuurlijk afkalven. We selecteren wel op de na­tuurlijk kalvende lijnen. Een koe die de tweede keer ook kalft met een keizersnede, wordt daarna afgemest.’ Ook Voets werkt met de bekkenfokwaarden, maar meent ook dat niet alleen de bekkenhoogte belangrijk is, maar ook de breedte van het bekken. ‘Een deur mag nog zo hoog zijn, als ze slechts op een kier staat, kun je er niet door’, zegt hij met een knipoog. Teun Voets heeft ook veel aandacht voor geboortegewicht. ‘Licht geboren worden zonder al te veel bespie­ring en dan uitgroeien als dikbil. De dieren die dat doen, die moeten we hebben. Zowel in de vader- als in de moederlijn. Als we daarop selecteren en daarmee kruisen, kunnen we met natuurlijk afkalven flink vooruitgang

Lisette Renken:

‘Vertellen wat je doet en waarom je iets doet maakt een hoop duidelijk’

maken. En die hoeven in ras en soort niet onder te doen voor anderen.’

Lisette Renken sluit zich daarbij aan. Ook op hun bedrijf worden de bekkenmaten van al het vrouwelijk vee gemeen en er wordt een bewuste stierkeuze gemaakt. ‘Soms wordt ervoor gekozen om een koe die geen gunstige bekkenmaten heeft, niet te gebruiken voor toekomstig fokmateriaal, maar als draagmoeder voor embryo’s van combinaties die waarschijnlijk wel betere bekkenmaten geven. Op die manier trachten we de gehele status van de veestapel gaandeweg vooruit te helpen.’

De drie vleesveehouders stellen ook niet alleen op bekkenmaten te selecteren, maar ook rekening te houden met alle andere kwaliteiten van het dier. Naast genetica en een vlotte opvolging tijdens de kalving zijn er nog belangrijke factoren voor een natuurlijke afkalving. Een daarvan is voeding. ‘Ik probeer de koeien relatief mager te houden voor het kalven. Ze krijgen alleen hooi, maar wel voldoende mineralen. Dit is belangrijk zodat je geen slappe kalveren krijgt en de koe gezond blijft voor en na de kalving’, vertelt Wouter Kamp. ‘Eén jaar heb ik de drachtige koeien lang buiten laten lopen in dik najaarsgras en dat resulteerde in veel keizersneden en zware kalveren.’

De vleesveehouders wijzen wel op een andere valkuil, men mag zich niet blind staren op de bekkenmaat. Het welzijn van het dier staat voorop. ‘Ook al zou de bekkenmaat op papier gunstig moeten zijn, als andere factoren niet meewerken, kan het toch zo zijn dat we in overleg met de dierenarts kiezen voor een keizersnede’, maakt Lisette Renken duidelijk. ‘Bij een volgende kalf kan het zo maar wezen dat het wel natuurlijk lukt als de omstandigheden gunstiger zijn, dus het is zonde om de koe door een heftige verlossing te beschadigen.’

Werk van lange adem

Teun Voets kijkt positief naar de toekomst van natuurlijk afkalven op zijn bedrijf. ‘Het is natuurlijk een weg die lang is, maar ik denk wel dat het kan. En bovendien zie ik ook dat de kwaliteit er wel is.’ Anderzijds wijst hij ook wel op het feit dat natuurlijk afkalven een zeer intensief proces is voor een bedrijf, zeker qua arbeid. ‘Voor andere bedrijven kan dat een probleem zijn.’

Wouter Kamp ziet het witblauw als een ras met vele positieve eigenschappen zoals vleeskwiteit, rendement, karakter en natuurlijk het positieve effect op de gebruikskruising, maar hij ziet ook dat het steeds lastiger wordt om de keizersnede aan de maatschappij uit te leggen. ‘Daar mogen we niet blind voor zijn als we een toekomst willen voor het ras,’ aldus Kamp.

Volgens Lisette Renken moet men binnen de sector met elkaar meedenken. Elkaar niet bij voorbaat aanvallen en veroordelen is een van de oplossingen. ‘Vertellen wat je doet en waarom je iets doet maakt een hoop duidelijk’, is ze duidelijk. Voor haar is meer transparantie, kennis en ervaring bij alle partijen onontbeerlijk. Denk bijvoor-

beeld aan het publiceren van de fokwaarden voor de bekkenmaten bij alle ki-stieren. ‘Het enkel op bekkenmaten fokken moet ook weer niet ten koste gaan van andere eigenschappen van het dier. Daarom is kennisoverdracht, uitwisselen van ervaringen en uitwisselen van fokmateriaal belangrijk om op de lange termijn een duurzaam ras neer te zetten’, besluit de ervaren vleesveehouder. |

Elke stap richting natuurlijk afkalven neemt Lisette Renken (r.) samen met dierenarts Elena Groot

